

ISTRO-ROMANIAN WORDS OF ITALIAN ORIGIN REGARDING CLOTHING AND FOOTWEAR ITEMS

Ana-Maria Radu-Pop

Assist. Prof., PhD, West University of Timișoara

Abstract: In terms of the share of borrowings, the Istro-Romanian dialect lexicon contains, besides numerous Slavic words (mainly Croat) also words of Italian origin (Italian literary language, especially the Venetian dialect). As a result of the influences exerted during certain time periods and following an active, long-term plurilingualism, the Italian elements (strictly of lexical nature) are well-represented in the Istro-Romanian language – in terms of both quantity and thematic domains. This study focuses on a variety of Istro-Romanian words of Italian origin – borrowed either directly or through the intermediary of the Croatian language – which denote clothing and footwear items.

Keywords: Istro-Romanian, Italian language, Venetian dialect, clothing, footwear items

Dialect istoric al limbii române, istroromâna a suferit după despărțirea dialectală mai multe influențe străine, cea mai importantă fiind cea a limbii croate (sub forma dialectului čakavian, în primul rând, dar și a croatei literare štokaviene). Chiar dacă nu a avut amploarea celei croate, o altă influență importantă care s-a exercitat asupra acestui idiom românesc sud-dunărean (în special asupra istroromânei vorbite la sud de Monte Maggiore) este cea a limbii italiene, manifestată cu precădere sub forma dialectului venețian, dar și a italienei literare. Așa cum am arătat și cu alte ocazii, termenii de origine italiană din istroromână sunt rezultatul influențelor care s-au exercitat în anumite perioade de timp¹, precum și al unui plurilingvism activ și de lungă durată și sunt relativ bine reprezentați atât din punct de vedere cantitativ, cât și tematic. Astfel, împrumuturile de origine italiană denumesc atât *meserii, funcții publice, titluri nobiliare*, realități cu privire la *învățământ, cultură, viața religioasă, armată, administrație, justiție, economie și comerț* – explicabile prin faptul că în timpul stăpânirii austriece asupra Peninsulei Istria, precum și în timpul ocupației italiene dintre cele două războaie mondiale, limba italiană a fost folosită în administrație și în afacerile publice, cât și *alimente, mâncăruri și*

¹ Vezi, în acest sens, Kovačec, *Istroromâna*, p. 552; idem, *Élém.*, p. 159, 160; Radu Flora, *Gli italianismi, passim*; Sârbu-Frățilă, p. 31.

*băuturi*², *plante de cultură sau de grădină*³, *ateliere și spații în care se desfășoară diverse activități profesionale*⁴, *îmbrăcăminte, încălțăminte și alte accesorii* etc. Cei mai mulți dintre acești termeni se regăsesc și în croată și slovenă (de altfel, numeroși termeni de origine italiană au intrat în istroromână prin intermediul croatei), fapt care evidențiază prestigiul Italiei și rolul ei de centru din care s-au propagat noutățile în materie de gastronomie, modă, tehnică etc.

În continuare, ne vom opri asupra unora dintre termenii istroromâni de origine italiană care denumesc articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, termeni pe care îi vom prezenta în ordine alfabetică. Materialul lexical a fost excerptat din glosare, culegeri de texte, atlase lingvistice, dar și din diverse studii și articole, titlurile acestora regăsindu-se în bibliografia de la sfârșitul lucrării, alături de titlurile lucrărilor consultate pentru secțiunea de etimologie.

baréte s.f. „acoperământ pentru cap de diferite forme”⁵ Byhan 191; Popovici II 91: *barétă*, -a, -e, -le; Pușcariu SI III 304; Morariu, *Lu frați noștri* 30: *E ie mere pre o visoca ielve și hite bareta și mere ă n če bânđe iuve cazut-a bareta*. (S); Kovačec, *Élém.* 165: ~; Kovačec, R. 36: ~, -a (sud); Sârbu-Frățilă 190: *baréta*, -e (S); Dianich 84: *baréta*, -e, -ele; BA 13, 612: *baréta* (J), *barèta* (S, B); ALR s.n., IV, h. 944 1): *baréta* (J); MALGI, h. 18: (o) *baréta*, (do) *baréte*; *barétele* (J, L, S, N, Sc, B); ALIr 426: *baréta* (o *baréta*, do *baréte*) [...] (Șc); **baréte** Cantemir 158: ~, -e: *Čire va šti če uare uomu sup baréte!*; **boréta** ALR s.n., IV, h. 944: 1) *boréta* (J); 2) *boréta soldăcca* (J); **varéta** Sârbu-Frățilă 295: ~, -e. **Et.:** ven. *baréta*, it. *baretta*, cr. *barëta*; cf. și slov. *barëta*.

blúza s.f. „bluză, haină de damă” Dianich 86: ~, -e, -ele; BA 13, 626: *blùça* (J); ALIr 673 b): o ~ (do *blúze*) (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); o *blúze* (do *blúze*) (S, N). **Et.:** ven. *blu[a]*, it. *blùsa*, cr. *blüza*; cf. și slov. *blüza*.

bragëși s. pl. tt. „pantaloni” Pușcariu SI III 107, s.v. *coase*: *crpí betäre brageși* (J); Morariu, *Lu frați noștri* 52, 53: ~, -le (S); Morariu, *De-ale cirebirilor* (I) 352: *brageșile* (S);

² Vezi Ana-Maria Pop, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la bucătărie, alimente, mâncăruri și băuturi*, în *Istroromânii: repere cultural-istorice*, Sibiu, Editura Muzeului Astra, 2008, p. 85-102.

³ Vezi idem, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la nume de plante cultivate*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internațional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Ed. Mega, 2009, p. 285-299.

⁴ Ana-Maria Radu-Pop, *Istro-romanian words of italian origin denoting professions, military ranks, public office positions and noble titles*, în *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives. Section Language and Discourse* (Editor: Iulian Boldea), Târgu-Mureș, Arhipelag XXI Press, 2014, p. 727-739.

⁵ „Mütze” (Byhan 191); „căciulă” (Popovici II 91); „beretă” (Pușcariu SI III 304); „căciulă, șapcă” (Cantemir 158); „bonnet” (Kovačec, *Élém.* 165); „kapa” (Kovačec, R. 36); „șapcă, bască” (Sârbu-Frățilă 190).

Dianich 87; BA 13, 627: ~ (J); *bragésile* (S); ALR s.n., IV, h. 1177: *brayéși* (J); MALGI, h. 20: *bragésile* (L, S, N, B); ALIr, p. 310, nota 277: *bragési*, *bragésile* (N); **bragési** Byhan 199: ~, -le; Kovačec, *Élém.* 165; Kovačec, *R.* 41: ~, -le (S); BA 13, 627: *bragésile* (B); **bragése** Popovici II 94; Morariu, *Lu frați noștri* 56: ~ (S); MALGI, h. 20: *bragésele* (Sc); **bragësh** Cantemir 159; Kovačec, *R.* 41: ~, -ile (B); Sârbu-Frățilă 193: ~ (*brayësh*); Dianich 87: ~, -ile; **bragișile** MALGI, h. 20: ~ (J). **Et.:** cr. *brageși*, *brageše* < ven. *braghese*; cf. și slov. *brgeše*.

bùštu s.m. „corset” BA 13, 641: ~ (B). **Et.:** it., ven. *bùsto*; v. și cr. *büšt* „1. struk; 2. steznik; poprsje”.

buștîn s.m./s.n. „corsaj, corset” Dianich 88: ~, -u; ALIr 678⁶: *un ~ (doi ~)* (L, T, Z, M); *un ~ (doi ~, do buștine)* (B, C); *un ~ (do buștine)* (Șc). **Et.:** cr. *buștîn*, it. *bustino*.

calțete s.f. „ciorap” Byhan 237: ~, -e; Popovici II 96: ~, -e; ALIr 659: *calțetele (o calțeta, do calțete)* (L). **Et.:** ven. *calzeta*, it. *calzetta*, cr. *kalcëta*.

camijolë s.f. 1. „bluză, cămașă” (Byhan 237; Popovici II 96; Morariu, *Lu frați noștri* 87: *Tarversu roișu [...]. E desupra camijola de pân cu mărečile.*; Dianich 110⁷; BA 13, 626); 2. „vestă bărbătească” (ALIr 653); 3. „veston țărănesc”⁸ (Byhan 237); 4. s.n. „combinezon” (Cantemir 160). ♦ Byhan; Popovici: ~, -e; Pușcariu SI III 119, s.v. *larg*: *camijola lărga* (C); Morariu: *camijola* (B); Dianich: *camijolă*, (pl.) -e, -ele; BA: *camijola* (B); ALIr: *o camijolă (do camijole)* (L). **Et.:** ven. *camisòla*, *camijòla*, cr. *kamižòla*; cf. și slov. *kamižòla*.

cantiéra s.f. „tricou fără mâneci (de marinar)” Sârbu-Frățilă 195: ~, -e; **canotiéra** Dianich 110: ~, -e, -ele. **Et.:** ven. *canotiera*, it. *canottiera*, cr. *kanotijera*, *kanotjera*.

capelín s.n./s.m. „pălărie (de damă)” Kovačec, *Élém.* 165; Kovačec, *R.* 46: ~, -u, -e, -ele (S); *capelín za pre căp*; Dianich 110: ~, -u, (pl.) -e, -ele. **Et.:** ven. *capelin*, cr. *kapelîn*; vezi și it. *cappellino*.

capót s.m./s.n. 1. „manta, pelerină, palton”⁹ (sens general atestat); 2. în expresia *făče capuótu* „a câștiga tot (la un joc)” (Dianich 111). ♦ Morariu, *Lu frați noștri* 30: *Ontrat Abram ănmeștit-s-a ăn capot și ăn școrîi ăncațât-s-a [...]*. (S); Morariu, *De-ale cirebirilor* (I) 383: ~ (S); Morariu, *De-ale cirebirilor* (II) 458: ~u (B); Cantemir 160: ~, -ure; Kovačec, *Élém.* 165;

⁶ Deși în ALIr 678 este trecut, pentru limba română, sensul „pieptar, ilic”, credem, dacă ținem cont de sensul dat în croată („ženski prsluk, pršnjak (jelek)”), respectiv în italiană („corpetto da donna”), că termenul istroromân are, mai degrabă, semnificația „corsaj”.

⁷ „Blusa, camicetta, canottiera”.

⁸ „Jacke” (Byhan 237); „căput” (= „veston țărănesc, mintean, laibăr”) (Pușcariu SI III 183).

⁹ „Capot, surtuc” (Morariu, *De-ale cirebirilor* 386); „capot” (Cantemir 160); „manteau” (Kovačec, *Élém.* 165); „ogrtač, kaput” (Kovačec, *R.* 46).

Kovačec, R. 46: ~, -u (J); Dianich: *capuót*, -u, (pl.) -e, -ele; BA 13, 652: *capòtu* (S); *capótu* (B); ALIr 648: *ăn ~ (doj capóte)* (J); *un ~ (doj ~)* (S, N, Sc, L, B, T, Z, M, C); *un ~ (do capóte)* (Șc); **capút** Byhan 239; Popovici II 96, s.v. *capoto*; **capóto** Popovici II 96. **Et.:** cr. *kapòt*, *kapùt*, ven. *capòto*, it. *cappòtto*.

capùč s.m. 1. „glugă” (BA 13, 654; Dianich 111); 2. „căciuliță” (ALIr 649). ♦ Dianich: ~, -u; BA 13: *capúču* (J, B); ALIr: *un ~ (doj ~)* (M); *un capúć (doj capúć)* (L, T); **capúčo** ALIr: *ăn ~ (doj capúči)* (J). **Et.:** cr. *kapüč*, *kapüčo*, ven. *capucio*, it. *cappuccio*.

catârț s.m. „obiect de îmbrăcăminte nedefinit clar” Sârbu-Frățilă 196: *De jos ȳe óbruba róișe și prénča cu čéle băjere če čă catârț lărj și cu cānița se-nčínje, cu cānița*. **Et.:** cf. it. *catarzo* „mătase brută, neprelucrată”.

colarín s.m./s.n. 1. „guler” (Byhan 244; Popovici II 99; Dianich 114; BA 13, 636; ALIr 652 **a, b**); 2. „manșetă” (BA 13, 638: *colarínu de-m'ra*); 3. „zgardă” (BA 16, 2982); 4. „jerseu cu guler” (MALGI, h. 22). ♦ Byhan: ~; Popovici: ~, -u, -i; Dianich: : ~, -u, (pl.) -i; BA 13, 636: *colarínu* (J); BA 13, 638: *colarínu [...]* (J); BA 16, 2982: *colarínu* (S); MALGI: ~(*u*) (B, II); ALIr 652 **a, b**: *un ~ (doj ~)* (Sc, T, C); *un ~ (do colaríne)* (Șc); ALIr 652 **a**: *un ~ (doj ~)* (Z). **Et.:** cr. *kolarin*, ven. *colarin* „1. guler; 2. zgardă”.

colét s.m. „guler” Dianich 114: ~, -u, (pl.) -i; BA 13, 636: *colètu* (B); ALIr 652 **a, b**: *ăn ~ (doj coléte)* (J); *un ~ (doj ~)* (S, Sc, L, B, M); **culét** ALIr 652 **a, b**: *un ~ (doj ~)* (N); BA 13, 636: *culètu* (S). **Et.:** ven. *colet*, -eto, it. *colletto*, cr. *kolět*.

combiné s.m./s.n. 1. „jupă, jupon” (BA 13¹⁰, 631; ALIr 677); 2. „furo, combinezon” (Cantemir 162; Dianich 114). ♦ Cantemir; Dianich; ALIr: *un ~ (doj ~)* (N); *un ~ (do combinéle)* (Șc); **cumbiné** BA 13: ~ (B); ALIr: *un ~ (doj cumbinél)* (L); **combinél** ALIr: *un ~ (doj ~)* (S, B, T, Z, M, C); **cumbinél** ALIr: *un ~ (doj ~)* (Sc). **Et.:** ven. *combiné*, cr. *kombině*.

cótulę s.f. 1. „fustă” (Byhan 249; Morariu, *Lu frați noștri* 49: *Omu neca portę mundântę și neveșta cotulę*; Kovačec, R. 54; Dianich 116, 120; BA 13, 630; MALGI, h. 19; ALIr 671); 2. „rochie” (Kovačec, *Élém.* 165); 3. „jupon” (BA 13, 631: *cótula de čos* (B); ALIr 677); 4. „furo, combinezon, cămașă scurtă” (Cantemir 163; Sârbu-Frățilă 200; ALIr 680). ♦ **cótula lu-fratėru** „rasă călugărească” (BA 13, 655). ♦ Byhan: ~, -e; Morariu: ~ (S); Kovačec, *Élém.*: ~; Kovačec, R.: ~, -a, -e, -le (S); Sârbu-Frățilă: *cótula*, -e; Dianich: *cótula*, *cuótula*, (pl.) -e, -ele; BA 13, 630: *cótula* (S); *cótula* (B); BA 13, 631: *cótula* (J), *cótula* (B); BA 13, 655: *cótula [...]* (B);

¹⁰ *Cumbiné* este varianta modernă a lui *cótula de čos*.

MALGI: (o) *cótula*; *cótule*, *cótulele* (S); ALIr 671: o ~ (*do cótule*) (S, N); o *cótula* (*do cótule*) (Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); ALIr 677: o *cótula* (*do cótule*) (J); ALIr 680: o *cótula* (*do cótule*) (J, M); **cotúle** Cantemir 163: ~, -l'. **Et.:** cr. *kõtula*, ven. *cotula*, *còtola*.

craváta s.f. „cravată” Sârbu-Frătilă 201: ~, -e; **craváta** Dianich 116: ~, (pl.) -e, -ele. **Et.:** ven. *cravata*, it. *cravatta*, cr. *kravata*; cf. și slov. *kraváta*.

crujât s.m./s.n. „haină de lână”¹¹ Kovačec, R. 56: ~, -u, -e, -ele (J); **crujât** Sârbu-Frătilă 201: ~, *crujâče*; **crojât** Byhan 255. **Et.:** cr. *kružat* (< ven.); ven. *cro[ato]*.

fațól s.n./s.m. 1. „batistă” (Byhan 213; Popovici II 108; Pușcariu SI III 310; Morariu, *Lu frați noștri* 162; Sârbu-Frătilă 211; ALR s.n., IV, h. 1202; BA 13, 460); 2. „basma” (Byhan 213; Popovici II 108; Morariu, *Lu frați noștri* 56, 114; Cantemir 165; Sârbu-Frătilă 211; ALR s.n., IV, h. 1164; BA 13, 614; ALIr 670) ■ în construcția *fazólu óculi de gut* (S) / *fațólu ócoli-de-gùt* (B) are sensul „eșarfă” (BA 13, 615); 3. „pânză” (Pușcariu SI III 127); 4. „creastă (de jos) la cocoș” (ALIr 1325 a) ♦ Cantemir: ~, -l'; ALIr 670: *ăn* ~ (*doj fațóle*) (J); *un* ~ (*doj* ~) (S, N, Sc, L, B, T, Z, M, C); *un* ~ (*do fațóle*) (Șc); ALIr 1325 a): *un* ~ (*doj* ~) (L); **fațó** Byhan: ~, -lu; Popovici: ~, -lu, pl. -li; Pușcariu SI III 310: ~, -lu; Morariu, *Lu frați noștri* 162: ~ (J); Cantemir: ~, -l'; Sârbu-Frătilă: ~, -l' (J); **fațólu** Pușcariu SI III 127: ~ (S); Morariu, *Lu frați noștri* 56: *fațole*¹² (S) [...]; 114: ~ (J); ALR s.n., IV, h. 1164; ALR s.n., IV, h. 1202: ~; *fațolele* (J); BA 13, 614: ~ (B); BA 13, 615: ~ (B); **fa'z'ó** BA 13, 460: ~ (J); **fazólu** BA 13, 460: ~ (S); BA 13, 614: ~ (J); ~ (S); BA 13, 615: ~ (S); **fa'sólu** BA 13, 460: ~ (S). **Et.:** cr. *facol*, ven. *fazol*, it. *fazzólo* „batistă; basma”.

fruntín s. „cozoroc” ALR s.n., IV, h. 1162: *fruntínu* (J). **Et.:** cr. *fruntin*, *frontin*, ven. *frontín*.

fúdra s.f. „căptușeală (la haină)” ALR s.n., II, h. 527: ~ (J); BA 13 620: ~ (J, S, B). **Et.:** ven., cr. *fudra*.

guânti 1. s.m. pl. „mănuși” (Pușcariu SI III 311); 2. „îmbrăcăminte, haine” (*odjeća*) (Kovačec, R. 88: *ân câț guânti t-ai ânveștít* ?) ♦ Pușcariu; Kovačec: *guânti* (J). **Et.:** it., ven. *quanto*, pl. *quanti*.

¹¹ „Vestă sau haină impermeabilă cu mâneci, confecționată din lână și produsă în Lanišć (it. *Lanischie*)” („convneni nepromočivi prsluk ili kaput s rukavima (kakav se proizvodio u Lanišću)”) (Kovačec, *Rječnik* 56); „haină de lână” (Sârbu-Frătilă 201).

¹² Fiind vorba de forme de plural, articulate sau nu, nu se poate deduce dacă la sg. nearticulat acestea se pronunță *fațó* sau *fațól*, astfel că le-am încadrat separat.

gilé s.m. 1. „vestă bărbătească” (ALIr 653); 2. „jerseu” (MALGI, h. 22) ♦ ALIr: *un ~, doi ~* (Sc); **delé** MALGI: (*ur*) ~; (pl.) *del^l, déleli* (Sc): *délele is cálzi*. **Et.:** it., ven. *gilé*, cr. *gilè*.

jakéte s.f. „haină bărbătească, jachetă, veston”¹³ Byhan 231: ~; Morariu, *Lu frați noștri* 54: ~ (S); 87, 147: *jaketa* (B, J); Kovačec, *Élém.* 165: *jakéte*; Kovačec, *R.* 94: ~ (Sc), *jakéta, -e* (J); Sârbu-Frățilă 217: *jakéta, -e*; ALR s.n., IV, h. 1182: *jakéta* (J); BA 13, 617: *jak-éta* (J); *jakéta* (S, B); ALIr 651: *o jakéta (do jakéte)* (J, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); *o ~ (do jakéte)* (S, N); **iakéte** Popovici II 115: ~, -a; Cantemir 168: ~, -e. **Et.:** ven. *iacheta*, cr. *jakéta*.

lă'strike s. „jartieră (panglică de elastic care menține ciorapul întins pe picior)” BA 13, 644: ~ (J). **Et.:** ven. *làstrico (de le scarpe)*.

măia s.f. 1. „piesă de îmbrăcăminte (de lână) purtată pe sub sau peste cămașă” (Sârbu-Frățilă 225; ALR s.n., IV, h. 1183; MALGI, h. 22); 2. „maiou, tricou” (Popovici I 149; Morariu *Lu frați noștri* 147: *De jos avem măie și coșule. Atunče ăi lăibățu și desupra jaketa.*; Kovačec, *R.* 111; BA 13, 639) ♦ Popovici; Morariu, *Lu frați noștri*: *măie* (J); Kovačec, *R.* 111: *măie, -a, măi* (J); Sârbu-Frățilă: ~¹⁴, -e; ALR: ~; *măi* (J); BA 13: *m^aăia* (J), *m^oăia* (S), *m^oăia* (B); MALGI: (*o*) *mă.ie, mă.ia; (do)* *măi, mă.ile* (J); (*o*) *mă.ia; (pl.) mă.irle* (!) (L); (*o*) *mă.ia; (pl.) mă.ie, mă.iele* (N); (*o*) *mă.ia, mă.ie* (B). **Et.:** ven. *maia*¹⁵, cr. *maja*; cf. și slov. *maja*.

mundănte s.f. pl. „izmene” Popovici II 82: *mundănte*; Morariu, *Lu frați noștri* 49: ~ (S); Morariu, *De-ale cirebirilor* (I) 359: *mundănte* (S); **mundònte** BA 13, 640: *mundònte* (B); **mundánte** Morariu, *Lu frați noștri* 147: *mundante* (J); BA 13, 640: ~ (J); **mūdánte** ALR s.n., IV, h. 1169: *mūdánte* (J); **mūd^lánte** ALR s.n., IV, h. 1170: *mūd^lánte* (J); **mudánte** ALIr 676: *ure ~* (J); *ure ~ (túda mudánte)* (S); *ure ~ (čúda ~)* (N, B, T, Z, M, C); *ure ~ (dvóje ~)* (Sc); *ure ~ (čúda mudānč)* (Șc); **mudánta** BA 13, 640: *mudánte* (S); ALIr 676: *o ~ (do mudánte)* (L). **Et.:** cr. *mudante, mundante, mudánte, mudònte*; ven. *mudande, mundande*.

panțera s.f. „corset” ALIr 679: *o ~ (do panțere)* (B, Șc, T, Z, M, C); **panțiera** ALIr 679: *o ~ (do panțiere)* (Sc, L). **Et.:** cr. *pancjêra*; v. și it. *panciêra*.

pașamontáne s.f. „căciuliță” ALIr 649: *o ~, do pașamontáne* (Sc). **Et.:** it. *pasamontàgna*.

reğipéto s.m. „sutien” ALIr 681: *un ~, doi reğipéti* (N, Sc, L, B, Șc, T, Z, M, C); **reğipét** ALIr 681: *ăn ~ (doi reğipéti)* (J); **rezipéto** ALIr 681: *un ~ (doi rezipéti)* (S). **Et.:** cr. *reğipet, it. reggipétto*.

¹³ „Jäckhen” (Byhan 231); „veste, veston” (Kovačec, *Élém.* 165); „kaput, sako” (Kovačec, *R.* 94).

¹⁴ În *Glosar*, Sârbu-Frățilă notează *máia*, însă în *Texte*, p. 68, apare forma *măia*.

¹⁵ V. și Rosamani 569.

scapín s.n./s.f./s.m. 1. „ciorap, șosetă” (Byhan 339; Popovici II 147¹⁶; *Lu frați noștri* 87: *E postolele ș-a lasat de frikē e a rescuț ăn scapine kâ scapât [...]*; BA 13, 642: *mùške șcapine* ; ALR s.n., IV, h. 1210: *pletē șcapina* ; ALIr 659; 2. „căpută” (Kovačec, *Élém.* 165); 3. „tureată, carâmb” (ALIr 668) ♦ Byhan; Popovici; Morariu: *șcapine* (B); **șcapín** Kovačec; ALIr 668: *un ~ (doi ~)* (Sc); **șcapina** BA 13, 642: *șcapine* (J); ALR s.n., IV, h. 1210: *~* (J); ALIr 659: *șcapínele* (*o ~, do șcapine*) (J). **Et.:** cr. *skapin(a)* „ciorapi bărbătești”, ven. *scapin(o)* „căpută, parte a încălțăminte care acoperă piciorul”, it. *scappino* „căpută”.

șârpa s.f. 1. „eșarfă” (Morariu, *Lu frați noștri* 87: *[...] e la gut o märe șârpa de svile ăbe*; BA 13, 616: *șârpa dîpa-gût*); 2. „cravată” (BA 13, 637) ♦ Morariu, *Lu frați noștri* 87: *~* (B); BA 13, 616: *~* (B); **șoârpa** BA 13, 637: *~* (B); *ș^oârpa* (S); **șjárpa** BA 13, 637: *~* (J). **Et.:** ven. *siarpa*, cr. *šijarpa* „eșarfă, fular”.

șjâl s. „șal” BA 13, 656: *șjâl* (B); **șjâl** BA13, 656: *șjalu* (S). **Et.:** cr. *šal*, it. *sciàllo, sciàlle*.

tabâr s.n. „manta, palton” Byhan 358; Popovici II 157: *tabâru, -urle: ćela mârle capot*. **Et.:** cr. *tabár*, ven. *tabaro*, it. *tabarro*.

traversón s.m. „șorț” ALIr 672: *un ~ (doi ~)* (Z). **Et.:** ven. *traverson*, cr. *traverson*.

vešta s.f. „vestă” Sârbu-Frățilă 297: *~, -e*. **Et.:** cr. *vešta*, it. *vesta, veste*.

veštâl'e s.f. „rochie” ALIr 461 a: *o ~ (do veštâl'e)* (S, N); *o veštâl'a (do veštâl'e)* (M); ALIr 674: *o veštâl'a (do veštâl'e)* (L, M). **Et.:** cr. *veštâlja* „haljina, vestă”, *veštâlja* „(moderna) haljina”, *veštâlja* „duga kućna haljina”; it. *vestàglia* „1. capot; 2. halat”.

veštíd s.m./s.n. 1. „haină, îmbrăcăminte” (Cantemir 185; Kovačec, *Élém.* 164); 2. „costum (bărbătesc)” ALIr 461 b); ALIr 642 ♦ Cantemir; Kovačec; ALIr 461 b): *un ~ (doi ~)* (S, N, Sc, L, B, T, Z, M, C); *un ~ (doi ~, do veštíde)* (Șc); ALIr 642: *un ~ (doi ~)* (N, Sc, L, T, Z, C); *un ~ (do veštíde)* (Șc); **veštít** ALIr 642: *un ~ (doi ~)* (S); *muški veštít (doi ~)* (B). **Et.:** cr. *veštíd, veštít, veštít*, ven. *vestido*, it. *vestito*.

tirâke s.f. „bretea” BA 13, 629: *tirâke* (J), *tirâkele* (B); ALIr 657: *tirâkele (o tirâca, do tirâke)* (J, Sc, L, Z, M, C); *tirâkele (o ~, do tirâke)* (S, N); **dirâke** pl. BA 13, 629: *~* (S). **Et.:** ven. *tiraca*, cr. *tirâke*.

scârpe s.f. „pantof, gheată” Byhan 341. **Et.:** it., ven. *scârpa*, cr. *skarpa, škarpa*.

șcarpuzin s. „încălțăminte joasă” BA 13, 645: *șcarpuzinu* (S). **Et.:** v. ven. *scarponsin, -zin* „scarponcino, scarpetta”.

¹⁶ Popovici îl glosează „partea de jos a ciorapului”, însă îl traduce prin germ. *Socke* (= „șosetă (bărbătească)”).

În loc de concluzii:

1. Împrumuturile de origine italiană din istroromână nu ridică probleme speciale de adaptare – nici formală, nici semantică, acestea găsindu-se cu forme și sensuri sensibil asemănătoare și în celelalte idiomuri vorbite în apropiere: croata și slovena. Foarte puține dintre împrumuturile în discuție au păstrat terminația italiană de masculin -o, preluând, totodată, și modul în care formează pluralul aceste substantive, și anume în -i¹⁷: *ăn capúčo* (*doi capúci*), respectiv: *un reğipéto*, *doi reğipéti*.

2. Și termenii de origine italiană din istroromână care denumesc articole de îmbrăcăminte și încălțăminte confirmă, chiar dacă la scară redusă, faptul că în istroromâna vorbită la sud de Monte Maggiore (cr. Učka Gora) influența italiană este mai puternică¹⁸ decât în varianta vorbită la nordul acestui lanț muntos: *panțéra* „corset” (sud) / *fașa* (< lat.) (nord); *traversón* „șorț” (sud) / *firtuh* (< cr. < germ.); *veștâl’ę* „rochie (de mireasă)” (sud) / *kikl’a* (< cr.) (nord); *buștín* „corsaj, corset” (sud) / *casíč* (< cr.) (nord) etc.

ABREVIERI:

B = Bârdo
 C = Costârcean
 cf. = confer
 f. = feminin
 Gb = Grobnic
 germ. = german(ă)
 h. = hartă
 ir. = istroromân(ă)
 it. = italian(ă)
 J = Jeian
 L = Letai
 m. = masculin
 M = Miheli
 N = Noselo
 n. = neutru
 p. = pagină
 pl. = plural
 S = Sușnievița
 s. = substantiv
 s.v. = sub voce
 Sc = Sucodru

¹⁷ Vezi Ana-Maria Radu-Pop, *Istro-romanian words of italian origin denoting professions, military ranks, public office positions and noble titles*, p. 734

¹⁸ Vezi idem, *ibidem*, nota 23.

cr. = croat(ă)
 sg. = singular
 slov. = sloven(ă)
 Șc = Șcabici
 T = Tărkovți
 ven. = dialectul venețian
 Z = Zankovț

BIBLIOGRAFIE. SIGLE ȘI ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- ALIr = Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas. Atlasul lingvistic istroromân. Atlante linguistico istroromeno*, Pula, 2002.
- ALR s.n., II = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă*, vol. II: A. Creșterea vitelor. B. Carul, căruța, sania. C. Păsări de curte. D. Păstorit. E. Lâna, torsul, țesutul. F. Meserii. G. Pădurărit, [București], EA, 1956.
- ALR s.n., IV = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă*, vol. IV: A. Școala. B. Armata. C. Conflicte, justiție. D. Bani, comerț. E. Măsuri, greutate. F. Bucătărie, mâncăruri, băuturi, alimente, coloniale. G. Tutun. H. Îmbrăcăminte, încălțăminte, farduri, podoabe, lucru de mână. I. Culori. J. Spălat, călcat, igienă, [București], EA, 1965.
- Boerio = Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia, Reale Tipografia di Giovanni Cecchini edit., 1867 (<http://books.google.com/>).
- Brumgnach = Milan Šarić, Edward Brumgnach, *Istrian – Croatian – Italian – English Dictionary. Istarsko – Hrvatski – Talijanski – Engleski Rječnik. Istriano – Croato – Italiano – Inglese Dizionario. Istrijski – Hrvacki – Talijanski – Ingleški Besidarnik* (<http://www.brumgnach.us/uploads/ICIE%20Rev3%20final.pdf>).
- Byhan = Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, în „Sechster Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig”, herausgegeben von dem Leiter des Instituts Prof. Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1899, p. 175-396.
- Cantemir, Traian, *Noi date istorice referitoare la istroromâni*, în LL, XIX, 1968 [1969], p. 91-110.
- Cantemir = Traian Cantemir, *Texte istroromâne*, București, EA, 1959.
- Dianich = Antonio Dianich, *Vocabolario istroromeno-italiano (La varietà istroromana di Brian)* („Bërščina”), Pisa, Edizioni ETS, 2010.
- Flora, *Gli italianismi* = Radu Flora, *Gli italianismi nell'istroromeno*, în „Italice Belgradensia”, I, Belgrad, 1975, p. 45-63.
- Frățilă, Vasile, Bărdășan, Gabriel, *Dialectul istroromân. straturi etimologice*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2010.
- Kovačec, *Élém.* = August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, în „Linguistica”, XXXII (1992), II, Ljubljana, p. 159-175.
- Kovačec, *Istroromâna* = August Kovačec, *Istroromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984, p. 550-591.
- Kovačec, R. = August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima)*, Pula, 1998.
- MALGI = Radu Flora, *Micul atlas lingvistic al graiurilor istroromâne (MALGI)*, București, EA, 2003.
- Morariu, *De-ale cirebirilor* (I) = Leca Morariu, *De-ale Cirebirilor*, I. *Texte din Susnevița*, (extras din „Codrul Cosminului” VI, 1929, Buletinul Institutului de Istorie și Limbă de la Universitatea din Cernăuți), Cernăuți, Institutul de arte grafice și editură „Glasul Bucovinei”, 1929.
- Morariu, *Lu frați noștri* = Leca Morariu, *Lu frați noștri. Libru lu rumeri din Istrie. Cartea românilor din Istria. Il libro degli rumeni istriani*, Susnevița (Valdarsa) – Jaiän (Seiane), Suceava, Editura revistei „Făt-Frumos”, 1928.

- BA 13 / 16 = Wolfgang Dahmen, Johannes Kramer, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*. Parte prima: questioni 1-1512, în „Balkan Archiv. Neue Folge”, 13, 1988, p. 209-281; Parte seconda: questioni 1513-3338, în „Balkan Archiv. Neue Folge”, 16, 1991, p. 107-137.
- Pop, Ana-Maria, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la bucătărie, alimente, mâncăruri și băuturi*, în *Istroromânii: repere cultural-istorice*, Sibiu, Editura Muzeului Astra, 2008, p. 85-102.
- Pop, Ana-Maria, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la nume de plante cultivate*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internațional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, p. 285-299.
- Popovici II = Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea a II-a (*Texte și glosar*), Halle a.d. S., 1909.
- Popovici I = Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea I (*Referințele sociale și gramatică*), Halle a.d. S., 1914.
- Pușcariu SI III = Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, în colaborare cu Matteo Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan, III, *Bibliografie critică – Listele lui Bartoli – Texte inedite – Note – Glosare*, București, 1929.
- Radu-Pop, Ana-Maria *Istro-romanian words of italian origin denoting professions, military ranks, public office positions and noble titles*, în *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives. Section Language and Discourse* (Editor: Iulian Boldea), Târgu-Mureș, Arhipelag XXI Press, 2014, p. 727-739.
- Rosamani, Enrico, *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella regione giuliano-dalmata*, Trieste, Edizioni Lint, 1990.
- Sârbu-Frățilă = Richard Sârbu, Vasile Frățilă, *Dialectul istroromân. Texte și glosar*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998.
- Skok I = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I, A – Jüzbaša, Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1971.
- Skok II = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, II, K – Poni¹, Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1972.
- Skok III = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, III, Poni² – Ž, Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1973.
- Tomici II = Mile Tomić, *Srpsko-rumunski rečnik (Dicționar sârb-român)*, II, Lj-P, Temišvar, Savez Srba u Rumuniji, 1999.
- Treccani = *Il vocabolario Treccani*, <http://www.treccani.it/Portale/homePage.html>.